

Jaspers, Vernunft und Existenz (čtení) 3

Ladislav Hejdánek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 20. 10. 1987

◆ private seminar, Czech, origin: 20. 10. 1987

Jaspers, Vernunft und Existenz (čtení) 3 [1987]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Je tam přítomná, jestli by se nemohlo překládat jako současná.

Hejdánek: Kde?

Jiný hlas: No, hned v nadpisu první přednášky. Úvod současné, když tam je *Gegenwart*.

Hejdánek: Ne. Současný může být právě tak přítomný, jako minulý, jako budoucí. Současný je, když je to stejného času s něčím jiným. A nikde není řečeno, to jiné, že musí být přítomné. Takže tady je *Gegenwart*, to je přítomný.

Jiný hlas: A filosofická situace. Nemělo by se to přeložit situace ve filosofii, nebo ve filosofii? A proč? No, filosofická situace... on to tam má. Myslíte, že v němčině to zní jinak? Ne, ale když si to člověk přeloží do češtiny, filosofická situace, tak mně to přijde takové dost zahalené. Spíš situace ve filosofii, než filosofická situace. To se snad tak nepoužívá, takový termín.

Hejdánek: No, on ho používá. Já bych se mohl zeptat, jakou námitku teda máte, proč se to nepoužívá, nebo proč to cítíte jako něco divného?

Jiný hlas: Já tomu rozumím tak, co se tím chce naznačit. Že je rozdíl mezi tím, když budu mluvit o filosofické situaci, tak pojmu v mysli, jak situace tohoto národa a tak dále filosoficky vypadá. Kdežto když řeknu ve filosofii, tak je mi jedno celkový kontext a jde mi o to, jak se v přítomné době, co se zrovna probírá, čím se lidé zabývají.

Hejdánek: Já myslím, že tenhle výklad je neudržitelný, protože filosofická situace... vy myslíte filosofická situace národa? To znamená situace národa, jak vypadá ve filosofii, nebo světa? Tam není řečeno čeho, tam je filosofická situace.

Jiný hlas: Dobře, není, ale on to vykládá. Vy to nevykládáte. Tak on vám pomáhá, teď mluvím já.

Filosoficky viděná, to je filosofická situace.

Hejdánek: To myslím, ale to je násilný výklad. Filosofická situace není filosoficky viděná situace. Ale je to situace tohoto světa, jak se obráží ve filosofii.

Jiný hlas: Kdežto v ničem jiném se obrážet nemůže? Leda v umění ještě. V politice. Tam se nemůže obrážet situace celého světa, to by musela být nějaká omezená.

Hejdánek: No dobře. A od toho se přeci dá dost jasně oddělit, jaká je situace ve filosofické diskusi, tedy ve filosofii. Aspoň já mu tak rozumím.

Jiný hlas: Něco na tom je, že když řekneme vědecká situace, tak to zní blbě. Filosofická situace... pokud ještě můžu, tak filosofická situace pro mě v podstatě znamená situaci, která je chápána dejme tomu filosoficky nějak. Jestli tady jde o situaci, a nebo jestli tady jde o filosofii.

Hejdánek: To už by byl další posun. Ne, chápána filosoficky... filosoficky můžete chápat jakoukoli situaci, a nejen filosofickou. Filosoficky můžete chápat politickou situaci, filosoficky můžete chápat vědeckou situaci a tak dále. Čili to ne. Ale filosofická situace se tu myslí situace ve filosofii. Proto on to tak překládá. Místo filosofická, ve filosofii.

Jiný hlas: A může to znamenat něco jiného než situace ve filosofii, když řekneme filosofická situace?

Lidská situace. Co to je? Lidská situace znamená situace lidí ve světě. Tak nemusíme říkat situace lidí.

Lidskou situaci každý chápe. Filosofickou každý chápe, že stejně tak je to situace filosofie. Ale že tam jde o situaci. Že jde o nějaký původ přítomné situace a ta situace je filosofická. Mně se zdá osobně, že ten název je dobře volený, takže já pod tím můžu tak trochu vidět obojí. Že je to jak situace ve filosofické diskusi, tak situace, která je filosoficky reflektována. On to přesahuje, když vykládá, kde všude se proti sobě staví rozum a protirozum nebo nerozum, tak to není všude prizmatem filosofie. To je bez filosofie. Ta filosofie to reflektuje. Ale jeho první část se zaměřuje na výklad situace ve filosofii. Když vykládá Kierkegaarda a Nietzscheho, tak o nich říká, že vytvářeli atmosféru a takřka jako by stvořili tento věk. Takže tam to zase přesahuje. Mně se to nezdá špatné, takovéto odlišené zkusit udělat a pak se optat, který z těch významů, nebo jestli oba najednou chtěl postihnout. Vždycky to může být šikovné, ale bez

toho, abychom o tom měli jasno, tak nemá cenu uvažovat o tom, jestli to překládat takhle nebo nějakým jiným způsobem. Takových termínů je tam pak ještě víc, já jsem si to tam někde poznamenal, proto jsem si na to vzpomněl a uvedl to. Kdybych si to pročítal, tak mě to nějak zaráží.

Hejdánek: Mně se zdá, že kdybychom to změnili na situaci ve filosofii, tak v tom případě bychom nebyli věrní obsahu té kapitoly, protože jak jsme už viděli a budeme i dále vidět, tam jde o situaci, která přesahuje rámec samotné filosofie. Třeba tam je, že na půdě křesťanství je tam protiklad mezi rozumem a vírou. Tam se nemíní, i když Jaspers mluví o víře filosofické, tak tady má na mysli tu *Offenbarungsglaube* a ta je mimo rámec filosofie.

Jiný hlas: O takovýchto věcech by tam bylo víc věcí, ale jeho tématem tam opravdu je ta situace v té filosofii, demonstrována na myslitelích, kteří nebyli považováni za filosofy.

Hejdánek: On je tam zařazuje. Nejen on, on je ten, který s tím začal aspoň u Kierkegaarda. Každopádně si to zapište a někdy se k tomu vrátíme. Máte ještě nějaké? Mimochodem, přečetli jste si část nebo celé to německé? Jsou tam tiskové chyby, na které jste přišli?

Jiný hlas: Já se obávám, že jsem asi na dvě přišel na straně čtyři.

Hejdánek: Až k tomu přijdeme, tak mi to řeknete. Já jsem taky objevil, ale až v těch dalších částech, co jsem překládal já. Jsou tam německé chyby. Takže to taky samozřejmě budeme sledovat, protože tiskli to Holanďani a víme, že tam může lehko dojít... málokdy se stane, že sazeč umí německy, že jo, v Holandsku. Takže to je všechno zatím, jo? Takže můžeme začít s tím odstavcem dalším potom *zu zeigen*, čili *den Griechen*. Má někdo poznámky? K těm dalším máte poznámky někdo? K tomu dalšímu odstavci, ke kterému? My máme až k tomu dalšímu. Tak řekni k tomu dalšímu, nikdo se jinej nehlásí. K tomu Plató?

Jiný hlas: Ne, většina filosofů.

Hejdánek: Aha, dokonce ten malinkej, dobře. Tak jo, ano.

Jiný hlas: Tam je v tom německém: *Die meisten der Philosophen*, většina filosofů, *berühren beiläufig...*

Hejdánek: Dobře, ale *aber in gewisser Weise, das... das zu... nicht das Zugängliche*. Jo, a ty tady máš čehosi.

Jiný hlas: No, v odůvodnění jsou teda pokud vím...

Hejdánek: Počkej, a to's dal vedle sebe? Tak ještě co míníš, abychom věděli, co ty míníš. Já jsem nepochopil zatím, na čem...

Jiný hlas: Tam je v překladu 'čehosi' jejich rozumu nepřístupného, čteš to v překladu?

Hejdánek: No?

Jiný hlas: A v originále je 'to' jejich rozumu nepřístupné.

Hejdánek: No ano, 'to', protože my máme dotýkati se, musí to bejt to, tak by tam bylo toho jejich rozumu nepřístupného, což zní velmi blbě, takže místo toho tam dal čehosi. Já nevidím posun žádněj, v zásadě nějaký závažný.

Jiný hlas: Spíš je tam jako člen určitý, *das*.

Hejdánek: No, to hele, to nemůžeme, my nemáme vůbec členy, že jo. Tak se mluví o něčem tom jako, když to tady se překládá 'čehosi', to mně připadá jako *ein*, jo, jako *ein* nebo...

Jiný hlas: Ano, tam by bylo asi toho, co bylo jejich rozumu nepřístupné. To se dá říct, no, to by šlo. Jo, ono to 'čehosi' zůstává opravdu na takové rovině ještě další neurčitosti, jo. Ono to bylo nepřístupné a ještě to bylo jako cosi neurčitého.

Hejdánek: No právě, to si myslím, že to právě díky tomuhle tomu jakože teda to nedělá problém, že právě když to je to, co je nepřístupné, tak to je cosi nepřístupného.

Jiný hlas: No on by tam ten neurčitý člen mohl dát, že jo. A on je tam vztahový, no.

Hejdánek: V němčině tam v žádném případě by nemohl... mohl by říct *etwas*, jo, to je fakt. Ale rozhodně neurčitý člen by tam dát nemohl. Ale tak jako opravdu je to jedno. Myslím si, že ta oprava nebo úprava jako která určitě nejde až tak do hloubky...

Jiný hlas: Může se říct 'toho, co jejich rozumu bylo nepřístupné'.

Hejdánek: No, to zní velice blbě teda. To asi opravdu by z toho bylo...

Jiný hlas: To se může volně přeložit, ne? 'To, co bylo jejich rozumu nepřístupné'.

Hejdánek: To už teda se mi zdá přesnější to 'čehosi' jejich rozumu nepřístupného. No mně taky teda právě z tohohle jsem myslel, pač především jakmile tam řekneme 'co bylo', tak to vypadá jakože do té doby, než se dotkli. Když tam dáme 'co je', tak když je jejich rozumu nepřístupné, jak se toho můžou dotknout? Tam to je teda opravdu to slovo 'je' nebo 'byl' bych tam nedal. Mně se zdá, že to 'čehosi' by tam, já nevím...

Jiný hlas: Já jsem tam napsal 'toho', ale ono to zní blbě. Já bych to snad přehodil, ten slovosled, toho nepřístupného jejich rozumu.

Hejdánek: No a i tak je to dost blbý. A já zase bych si nikdy netroufl tam, kde je *das*, dát cosi. To není tak důležitá věc. To máš například v němčině, furt máš přivlastňovací zájmena a do češtiny to zní strašně blbě, když to překládáš přivlastňovacím zájmenem, jo, takové ty *mein*, *unser* a tak. Ty členy jsou takové jako dost... někde možná je to důležité, já bych řekl, že tady ne. No nicméně teda máme to poznamenané, pak se k tomu ještě můžeme někdy vrátit nebo ten, kdo bude dělat ten... ještě v tom odstavci nad tím, jo?

Jiný hlas: Tam jenom takovou drobnou poznámku, jestli by se to třeba nemohlo přeložit tak, ten konec té věty, 'jejich vědění a moci vznešenou nepochopitelnost bohyně *Moirá*'. Že by se tam dala ta bohyně.

Hejdánek: No, to by bylo vysvětlení, které není špatné, ale on to teda taky tam nemá. Ona ta *Moirá* je takový tvar... vypadá to divně, jo, ale on právě taky to píše takhle. Ale já vím, ale jako přesto ten překlad... znamená, že musí být doslovný, že jo. To si určitě člověk tam může dopsat.

Takže jdeme dál. Ten odstavec, co tam začíná Sokratem, no tak tam, tam jistě můžeme různě přeložit to nesrozumitelného. Tam není nesrozumitelného, tam je *unbegriffen*.

Jiný hlas: No ano, neuchopeného jsme se dohodli teda, že neuchopeného, že se to teda překládá. Neuchopeného teda.

Hejdánek: Já bych měl ještě jednu otázku nebo pochybnost, jestli to neuchopené je přiměřené, poněvadž to by bylo *ungegriffen*. A *unbegriffen* je tedy nepochybně svázáno s tím *Begriff*, čili je to nepochopeného. Což ale znamená pojmově neuchopeného, jediné by se snad... ale ten pojem by tam nějak měl být. To nepojatého... to je všechno blbý. A neuchopené, to je jako prostě Jákob, 'nepustím tě, dokud mi nepožehnáš', tak ho uchopil, že jo. Uchopený démon, kterého držím za pracku.

Jiný hlas: A nemůže to být nepochopené? Nebo to jste říkali...

Hejdánek: To ne, nepochopené, to je moc... nepochopené a nepojaté je tady posun proti tomu *unbegriffen*. To je příliš slovníkový. Je to démon, s kterým on si nemohl nic počít, jo. Ne, že ho nechápal, on ho chápal, věděl, co to je, on se mu ozýval, ale on ho nemohl identifikovat. Čili to není, že by byl nepochopen. On ho pochopil samozřejmě, věděl, co mu říká, že nekecá, ale byl pro něj nějak pojmově neuchopený. Jinak teda to máme už v tom odstavci druhem na straně dvě: *unbegriffen Über-sinnlichen*, asi takový desátý řádek a tam jsme to překládali...

Jiný hlas: No já jsem taky měl to samé teda nesrozumitelný, což je teda hodně volný.

Jiný hlas: A když jsme dělali minule, tak se právě přešlo na to neuchopené, no ale tam je zas to nesrozumitelné.

Hejdánek: Jo, tam to tolik nevadí. Nevadí to, když ještě nevíme, že to vadí. Fakt je, že kdyby to skutečně bylo nepochopené, tak proč o tom vůbec mluvíme?

Jiný hlas: No, nepochopené. Co tam dáme? Jakým slovem to vyjádřit?

Hejdánek: A proč se bojíte toho pojmově neuchopené?

Jiný hlas: To je další slovo, to je vždycky nejhorší na překladu, musíš použít dvě.

Hejdánek: Já nevím, proč by to mělo být nejhorší. Mně se to zdá nejpřiměřenější, ale přesné to taky není, protože tam cpeme určité pojetí pojmového myšlení, o čemž tady není ani vidu ani slechu.

Jiný hlas: No, ale tam je to *begreifen*.

Hejdánek: No, takže *begreifen* se dalo i nějakými jinými způsoby slovně. Původně jistě to nemá význam úchopu, ale v současném tom se jistě jakýkoli původní význam ztratil.

Jiný hlas: Já jsem tam nějakou poznámku k tomu taky měl. Zkusím slovník, jestli tu je, tak se podíváme, jestli tu bude ten německý.

Hejdánek: Slovník není v těchto věcech absolutně na něj spolehnout. Oni to prostě dávají, to nesrozumitelné určitě taky tam bylo, protože oni prostě dělají nejenom synonyma přesná, ale i opravdu takové věci.

Jiný hlas: To je inspirující.

Hejdánek: To *be* je takové jako *ob*. *Berühren*. *Rühren* je dotknout se a *berühren* je nejen dotknutí se v momentě, že se toho dotknu celého. *Dienen* je sloužit, *bedienen* je [nesrozumitelné]. Nebo *Tasten* a *betasten*, *Laden* a *beladen*. *Abtasten*... *betasten* se neříká?

Jiný hlas: Říká. Máš vypestovaného mata, a *betasten* je ohamatala.

Hejdánek: No, takže to *be* je takový užší vztah potom. *Greifen*. *Greifen* to je jako směrem k a *begreifen*, když už potom sahám, když už to nějak mám. Čili to skutečně je ovšem uchopit, to už je ten poslední, to už to mám v ruce. A pak je *ergreifen*. To už je dokončená akce. To *begreifen*, to ještě potom sahám, sice po celém už se toho chápu, ale ještě to nemám pevně v ruce.

Jiný hlas: A proč to nemůže být neuchopitelného *daimona*?

Hejdánek: Tam zní sice to německé *-bar*, ale myšleno je to přesně tak. Jenže neuchopitelný je *unbegreifbar* nebo *unergreifbar*. Ale má tam ten význam přesně.

Jiný hlas: Tak si to tam můžeme... ostatně tam, když máš nesrozumitelný, tak tam taky...

Hejdánek: No, takže máme... ale tam slyšívá, tam je *hörte*. Takže spíš slyšel. Ovšem on ho slyšívá vícekrát, ne jednou. A němčina to nerozeznává. Tam by muselo si pomoci *pfl egte zu hören*. Obvykle slyšívával, což není totéž. S tím *pfl egen* to je často, a to zas není tak docela často. Já myslím, že tam máme vůli, a protože víme, že se to neozvalo jednou, tak čeština opravdu nepovoluje, to by bylo posun naopak, kdybychom to přeložili dokonavě. Ale ty jsi říkal, že ještě něco jsi k tomu měl? No to nevadí, jdeme dál. Další připomínka, poznámka?

Jiný hlas: Tam je boží výtvar. Šílenství bohem způsobené. Jako nemoc. To šílenství, jako bohem způsobené, je víc. To je tady v té pětatřicítce. Boží výtvar.

Hejdánek: Bohem způsobené nebo vyvolané. Zření nebo zírání? Zření, já myslím. U nás totiž v češtině to zírání vlastně ztratilo vztah k intenzionálnímu předmětu. Zírat znamená do blba. To je dost kuriózní věc, já nevím, jak by se s tímhle vyrovnal Husserl. Je to teda v tom případě, tak museli bychom říct nazírání, a to už je zas přesun k tomu názoru. Takže u toho zření bych zůstal.

No, tak další je o ten Aristoteles. Tak tam je přeloženo právě, nevím proč právě, ne sice, když je to... podle Aristotela v souvislosti lidských věcí štěstí dosahujeme sice rozumnou úvahou, ale ne jen. *Zwar aber*. Tak nevím, proč tam to právě. Ale tam není nejen, tam je nejenom.

Jiný hlas: To mně spíš v té češtině přijde jako snesitelná licence.

Hejdánek: Tam by to nedávalo smysl, ale nejenom, tam nevíme, k čemu to nejenom se vztahuje, kdežto v tom německém to je jasné museli bychom tu větu převrátit, abychom u toho zůstali. A potom je tam nakonec konec té věty: co to *alogoi* znamená, *sind sie alogoi*.

Jiný hlas: Moment, já si to tady hned najdu. Jejich podnikání je jim... *scheint ihnen ohne und wider Vernunft zu geraten*. Tak zdá se jim, zdá se jim dařit bez rozumu a proti němu. Je to přesně v té předloze. *Ihnen*, jejich podnikání...

Hejdánek: A tady je teda nepochybně „zdá se mu“, to je chyba. Tam je *ihnen alogoi*.

Jiný hlas: Já jsem to tady právě v domnění, že je chyba v textu, tak jsem se to tady si troufl udělat, protože se mi zdálo, že ten význam – teda zdá se jim –, že mu nerozumím. Ale nevím, já jsem teda myslel, že tadyhle to osobní zájmeno se má vztahovat na toho *Aristotela*.

Hejdánek: Na *Aristotela*, no. Je to teda na pováženou. Jako kdyby se totiž řeklo, že charakteristikou těch *alogoi* je, že se jim tohle zdá, tak vlastně *alogoi* nejsou *alogoi*, nýbrž oni jsou *logoí*, ale jenom že si toho nejsou vědomi.

Jiný hlas: Takže skutečně by se to správně mělo vztahovat k tomu *Aristotelovi* a ne k nim. To je sice

přirozená výtka, ale v textu to je jinak, souhlasím. Budeme asi muset udělat něco... já nevím, jestli to vyšlo od té doby znova. Nejspíš jo. Takže až toho budeme mít víc, tak já to napíšu nebo někomu to dám, ať to zjistí. Až na Chodský kvůli tomu to vozit, to je asi blbost, ačkoliv tam by nám mohli udělat kopii a bylo by po ptákách. Nevím, jestli to vyšlo znova. Ale tohleto je přece komentář už *Jasperse* za tou dvojtečkou. A proto on jako sám *Jaspers* říká o těch *alogoi*. Nevím, jestli to má být jako *Aristotelův* komentář.

Hejdánek: *Für Aristoteles gibt es Menschen...*

Jiný hlas: Samozřejmě, ale pak je tam dvojtečka: podle *Aristotela* jsou takoví lidé. A *Jaspers* tedy říká o těch lidech, že jejich podnikání se jim zdá...

Hejdánek: Ne, to myslím, že je nedržitelné z tohoto důvodu. Podívejte, on říká, že ti *alogoi* jsou lidé, kteří mají nějaký princip. A pak říká, že se jim to zdá. To není princip, co se jim zdá. Čili tam pak není logika. To se jim nemůže jenom zdát, poněvadž pak nemůžeme... Kdyby se jim to jenom zdálo, že to je bez rozumu a proti rozumu, tak to přece není princip.

Jiný hlas: To tam není, že se zdá. *Scheint*. Ne, jasně, tam není „mají ho“. On tady říká, že pro *Aristotela* jsou takoví lidé, kteří mají princip, který je lepší než rozum. A ten princip, to je něco bez ohledu na to, komu se to zdá, nebo nezdá. Jak já bych toho *Jasperse* bral, tak to *scheint* nepatří k tomu *ihnen* takhle. To *ihnen* nepatří k tomu *scheint*.

Hejdánek: *Scheint zu geraten*.

Jiný hlas: Ano, *scheint zu sein*, *etwas schien zu sein*, něco vypadalo, že bude. Mně se toto spojení zdá, takto. *Scheint zu geraten* a pak *ihnen*. Že se jim daří, v podstatě jsem si to tak překládal, že se jim daří bez a proti rozumu.

Hejdánek: Jejich podnikání zdá se... Ano, takhle. To je docela možné. Zdá se jim dařit v tom smyslu, jako že jim se to daří. Jim se to daří a zdá se, že se jim to takto daří. Proto jsem říkal, kdybych to překládal „zdá se“, že mi tam chybělo nějaké to... ono tam nic jiného nebude, on to tak mohl říct pomocí toho infinitivu. Je to tedy to slovo vypadat... to je takové hodně proti tomuhle výkladu, ale asi se to tak v učené řeči dá říct. To je pěkný nápad. Čili překlad by byl: jejich podnikání se jim...

Jiný hlas: Se jim, jak se zdá, daří bez rozumu a proti němu.

Hejdánek: Se jim, jak se zdá, daří bez rozumu a proti němu. Přesně. S tím, že si to zkontrolujeme, jak je to v novém vydání, poněvadž mně se furt zdá, že i tohleto je takové... Dobře, můžeme. Tak další tyto příklady.

Jiný hlas: *Diese Beispiele*. Tam je jsoucnost... Co to tam je? *Parmenidés*... Mám akorát dotaz stran k tomu *Dasein*. Tam je *Dasein* jako jsoucnost.

Hejdánek: Takhle. *Dasein* jako jsoucnost. Proti jsoucnu prázdnota.

Jiný hlas: Tady bylo původně proti jsoucnu. A jednak je tady singulár a jednak je to tedy *Dasein*. Takže jestliže jsi překládal *Dasein* jako jsoucnost, tak už to tady máš. Já jsem to začal překládat jako jsoucnost. *Dasein* si překládám jako jsoucnost, prostě. Potřebovali byste ale mít „pobyt“, už to změnili. My jsme to zatím nechali jako všechno nerozhodnuto. Takže *Dasein* bude pobyt a *Seiende* jsoucnost. Tak to je sedmnáctý řádek. To *Dasein* jako jsoucnost, to myslím, že by to bylo dost těžké něco lepšího vymyslet.

Hejdánek: Tam máš „ve skutečném jsoucnu“, tam je *Dasein*.

Jiný hlas: To jsme změnili na pobyt. Jenom chci říct, že to tam bylo. V té tečce. A ještě tam jsem chtěl k vlastnímu bytí, *eigentliches Sein*, proč tam nemůže být „skutečnému“?

Hejdánek: *Eigentliche* je vlastní, ne skutečné. *Wirkliche* je skutečné.

Jiný hlas: No jo, ale u *Platóna* já ho mám zařité jako skutečné, skutečné bytí ještě navíc. Tam je *Sein*. Tady to bude hodně těžké... [nesrozumitelné] horší je, když je potom *eigene Wahrheit*.

Jiný hlas: Že jde o *eigene Wahrheit*. To je kousek dál, jo. Protože tam potom tu vlastní pravdu, to svádí k tomu, že je to jejich pravda, a ne že jim jde o skutečnost, že je to subjektivní. A to je průšvih.

Hejdánek: No teda, ono ovšem, to je zvyk aspoň v té filosofii, fakt je, že *eigen* je vlastní ve smyslu subjektivním. To vlastní ve smyslu pravý je *eigentlich*, ne?

Jiný hlas: No a tady je *eigentlich*?

Hejdánek: No to druhý. Vy říkáte *eigene Wahrheit*?

Jiný hlas: Jo, *eigentliche*.

Hejdánek: Jo, *eigentliche*. Tak to je pak úplně jasné. To je jenom v češtině pak ten problém, poněvadž u nás „vlastní“ je obojí.

Jiný hlas: Takže můžeme tam dát „skutečnému bytí“, jo? Co tady říkáš ty k tomuhle ještě, ses k tomu nevyjádřil.

Hejdánek: Jo já jako... Teď nevím k čemu.

Jiný hlas: K proti-soucňům, že tam je prázdno.

Hejdánek: Jo takhle, no tak to jsme se domluvili, tam je možno přeložit buď proti soucímu prázdno, nebo proti soucnu prázdno. Já bych spíš dal soucímu, protože když řekneme proti soucnu, tak soucno u Demokrita je jeden atom.

Jiný hlas: A je to tak míněno? Proto jsem tam dal ten plurál.

Hejdánek: No právě. Tak já bych dal proti soucímu a tím se vyhneme, je to singulár a zároveň to znamená všechno jsoucí.

Jiný hlas: A to druhé, *dem eigentlichen Sein, das Nichtsein*?

Hejdánek: No a myslím, to pravé tam můžeme klidně nechat. Poněvadž opravdu to vlastní je česky takové...

Jiný hlas: „Neskutečné“ jsem myslel. „Skutečnému bytí a nebytí“.

Hejdánek: To by... to je možné, ale normálně se to chápe... co to je neskutečné bytí? To je dost blbé říkat. Sice v mé terminologii je to přesné, ale obecně je to velice nesrozumitelné.

Jiný hlas: No ale to jsoucno bych tam vůbec nechtěl. Tam je přeloženo k pravému bytí a nebytí.

Hejdánek: No víš, já si myslím, že on má na mysli prostě *ontós on* a *mé on*. Kromě toho teda pravda je, že němčina zas má tu nesnáz, že *Sein* je bytí i jsoucí. I jsoucno tedy. Jinak by totiž *Dasein* nemohlo být jsoucno. *Sein* pokrývá jak bytí, tak jsoucno. To u nás jenom v češtině je ten rozdíl bytí a bytí, že pro to máme zvláštní termín.

Proto se Heideggerovi tak špatně mluví o ontologické diferenci, protože on tam má furt *Sein*. A když to chce rozlišit, tak musí říct *seiendes*, což je jsoucí, a ne jsoucno. Jsoucno německy zas nejde říct, poněvadž to pokrývá to *Sein*. Takže já opravdu nevím, že by se někde psalo u Platóna nebo ani u Aristotela *mé einai*. Vždycky je to *mé on*.

Jiný hlas: No ne, pak tam je *úsia*. To by bylo *uk einai* teda, spíš než *mé*.

Hejdánek: No ale... to je pak sloveso výslovně. A když to má být substantivní, tak by to muselo být *mé einai*. To *einai*. To teda opravdu myslím, že neexistuje. No tam jde spíš o *úsia* než o *on*.

Jiný hlas: To nevím. *Mé úsia* taky není, nebo *uk úsia*?

Hejdánek: *Mé úsia* rozhodně tam není žádná, to taky ne. *Úsia* buď je, a nebo se o tom nedá nic... Takže skutečně asi tady to *Sein* znamená jsoucno a nikoliv bytí.

Jiný hlas: No ale většina, když o něm mluví, tak jako já jsem si tam taky netroufal to hned takhle popřít, protože jako je pravé jsoucno, to známe.

Hejdánek: V jiném kontextu myslím. A kromě toho teda, když se to vezme, copak je možno proti bytí stavět zdání? Zdání bylo vždycky stavěno proti jsoucnu, a ne proti bytí.

Jiný hlas: Já se na to podívám. Ale přinejmenším u Parmenida tam ten rozdíl mezi bytím a jsoucnem není učiněn. Tam je to totéž.

Hejdánek: U Parmenida? Tam jsoucí je jsoucno a o bytí se nemluví. Není nikde žádný doklad, že by rozlišoval bytí a jsoucno.

Jiný hlas: On tam hovoří o tom, co se jeví.

Hejdánek: To je zdání! To je zdání. Ale proti tomu na druhé straně je jenom jedno.

Jiný hlas: No, že je jedno, ano.

Hejdánek: A to je jsoucno. Nebo bytí, že? To není pravda. V jeho terminologii on to nerozezná. A v

Heideggerově terminologii to není bytí, nýbrž jsoucno. Poněvadž to celé kulaté – neříkejte mi, že bytí je kulaté. To může být jenom jsoucno.

Jiný hlas: No ne, tam není řečeno, že je vymezeno tak, že je kulaté. To je jenom průměr.

Hejdánek: Průměr, no jo, no tak pak kde jsme teda? S průměry se s tím nedá pracovat vůbec. Tak ale pak mi řekněte, když tam jsou samé průměry, tak kde najdete argument pro rozdělování bytí a jsoucna u Parmenida? To už vůbec neuděláte.

Jiný hlas: Tam se odlišuje jevení a...

Hejdánek: Jevení, to je zdání! To nemá se jsoucnem co dělat. To se jeví, to není. To je pouhé zdání, to je iluze. To není vyjevování v našem smyslu. To je zdání pouhé. A proč by mu muselo být zavedeno zdání, ještě i jsoucno a ještě i bytí? Když se nerozlišují, tak neříkejte, že to je bytí, to je jsoucno. To jedno celé kulaté, to je jsoucno. Není nejmenší důvod tam říkat bytí.

Jiný hlas: Jenom jestli bych si dovolil?

Hejdánek: Jistě, jistě.

Jiný hlas: Není nejmenší důvod tam říkat *bytí*. Jenom jestli teď necháme diskutovat a pak k tomu dodáme, ale i v tom protikladu k tomu zdání. Já bych byl pro. I kvůli tomu jsem se k tomu takhle vrátil, protože si myslím, že přece jenom není možné dát proti *bytí* zdání, to nejde. Proti *soucnu*. Proti *soucnu* klade zdání, proti *soucímu* prázdno a proti *pravému soucnu* *nesoucno*. Šlo by o to, odkaz před sedmadvacátým a ještě asi hodinu nebo hodinu a půl se tomu věnovat. No, nebo radši už v tom...

Hejdánek: No počkejte, tam je tedy co? Proti *pravému soucnu* *nesoucno*?

Jiný hlas: No. Jak to tam bylo? Já se na to kouknu a ještě vám vyhledám, jak to tam má na těch výchozích místech.

--- (s2_cleaned.flac) ---

Hejdánek: No ale tak budeme zas dál, ještě se k tomu pak zase vrátíme někdy. Na půdě křesťanství má někdo k tomu odstavci...

Jiný hlas: No tady zase něco rozumím místo toho. To je stejné, když tak tohle... jo, já mám... Čili co s tím uděláme? Necháme to? Jako tamto. Mně to připadá dost stejný jako, ani pro to, ani pro ono bych neargumentoval, komu se co líbí...

Hejdánek: No prostě ještě si to pustíme hlavou.

Jiný hlas: Ono tam místo tam je chápáno, je jako osamostatněno to *andere*. Tak to je samozřejmě, že *andere* je to nerozumné, ale že by se to dalo osamostatnit jako *andere*. Ano, jako jiné. To je opravdu možná nějaký zkrat, to mezi tím to ani asi nedokážeme obhajovat.

Hejdánek: Ono to možná s tím *andere* je takové trochu neproniknutelnější, tedy s tím jiné, ale když to tak máte, tak samozřejmě.

Jiný hlas: Já teda jsem to *andere* měl jako druhé, že jo? Ano, to druhé. No tak předtím, že je docela rozumově přístupné, v němž je chápáno jako to druhé, je jako to druhé. Dobrý, o to jistěji. Nevím, nevím, fakt jsem se nad tím pozastavil. To druhé.

Hejdánek: A pak je další věta, tam nevím, proč je v chápání světa, když je tam to *betrachter*. To je pozorovatel. Tak v pozorování světa. *Betrachter* je pozorovatel, mně se zdá.

Hejdánek: Pracujete ještě ke konci tohohle nebo už jste u nového?

Jiný hlas: Jsme pod ním. Je tu otázka, jestli tam každá rozumná jednoznačnost v interpretaci víry, jestli tam nemáme to rozumová. No jasně, o to to běží.

Hejdánek: No spíš to rozumová, protože rozumný je člověk.

Jiný hlas: Mně se zdá, že tady se dá určitě hájit tohleto a mně se zdá, nebo proč jsem to napsal takhle, že mně se zdá, že on tady chce opravdu užít takovou tu zažitou frázi s takovým nádechem prostě na takový ten politizující kompromis...

Hejdánek: Ale to ne, to ne. Protože to je právě hereze.

Jiný hlas: No vždyť právě. Já myslím, že on na tohleto kápne. Že říká, že to, co prostě v té jiné oblasti, než je ta víra, by bylo právě takové to: buďte přece rozumní. Herezí se rozumí právě to, že se jménem...

Hejdánek: Že je něco jednoznačné.

Jiný hlas: To já vím, co je hereze, to mně nemusíte vykládat.

Hejdánek: Dobře, ale protože něco jednoznačně rozumově stanoví, kdežto ty dogmata se pohybují v určitých *antinomiích*, v nichž tam bylo prostě zachyceno všechno. Ani tak, ani tak. A tam, kde to tedy nebylo jasné a to rozumově, což je interpretace, která se k tomu jednoznačnému výkladu stáčí, tak to je hereze vždycky. Takže to není rozumný kompromis, ale právě dotažená nekompromisnost, racionální, racionální kompromis.

Jiný hlas: To já bych řekl spíš tak, že ta hereze je právě připuštění toho, že se nenechá prostě takové nějaké nerozumné absurdní tvrzení, jako že Bůh je jeden a tři, ale že se právě ten rozum vezme v úvahu a řekne se: no ale tak tohleto je prostě absurdita, rozumově se to musí říct, že buď je jeden, nebo tři.

Hejdánek: No tohle si právě myslím, že ne. To není žádný rozdíl. Jak to, proč ne? To je ono. Jenomže to je málo vášnivě zdůrazněno. Hereze nikdy neříká, že je buď jeden nebo tři, to je námitka skeptika. Hereze říká, že je jeden. A nebo jiná hereze říká, že jsou tři. Tak to je jediná nepřesnost, která jinak říkáte totéž.

Jiný hlas: Dobře, ale tím pádem mi není jasné, proč se musíme držet tam toho slova rozumové v tom smyslu, jak se tam vyskytuje.

Hejdánek: Jistěže ne. Rozumné, to je stanovisko té rozumnosti. Když se řekne rozumné, to je stanovisko, které nemůže přijmout ani ta *antinomie* dogmatická, ani ta hereze.

Jiný hlas: Já si právě myslím, že on se tady snaží říct, že tou herezí se nakonec stává každé stanovisko, které se pokusí vyjít vstříc požadavkům rozumu, které se pokusí být rozumné a tudíž nesnese tu *antinomii*.

Hejdánek: Spíše tedy rozumové.

Jiný hlas: Jasné, já rozumím, že to rozumové se tam taky hodí, mně se tam líbilo to rozumné v tom smyslu, že se mi zdálo, že to opravdu tak pěkně předvádí ten svod té hereze. Že to pěkně předvádí, jak vlastně opravdu z takové té prosté chuti nehlásat nějaké absurdity se člověk může dostat na tu půdu heretickou. Ale jistě, že to rozumové to má v sobě taky, akorát to je stylisticky podle mě v tom kontextu, o kterém mluvím, stylisticky, pak by mohl být ještě další kontext, kde to rozumové je přesnější.

Hejdánek: No a ještě...

Jiný hlas: Tady v tom samém odstavci na začátku ještě jednou *betrachter*, jo? Může tam zůstat to chápáno nebo tam dáme zase pozorováno?

Hejdánek: Raději to pozorováno.

Jiný hlas: A ještě maličko, *entwickelt*, jako rozvíjí nebo vyvíjí? Na půdě křesťanství se vyvíjí protiklad nebo rozvíjí se protiklad rozumu a nerozumu?

Hejdánek: Spíš rozvíjí, poněvadž ten vývoj je chápán spíš negativně. Ale kde je to předtím, to *betrachter*, já se v tom zase...

Jiný hlas: No je to konec druhé řádky odspodu. Není jím chápáno. Tak tam má být pozorováno.

Hejdánek: Já bych tam dal považováno spíš. Tady je to velice nevhodné, to pozorováno.

Jiný hlas: Co říkáte?

Hejdánek: Považováno tady. To pozorování, já nevím. Nemůžeme říct považování světa, ale tadyhle to pozorování, to není. *Betrachten als* a tak dále, to je považujete za něco, a ne pozorujete, poněvadž *betrachten* je vždycky *als*, to je spojitelné s tím *als*.

Jiný hlas: Takže považováno.

Hejdánek: A tím pádem ten rozdíl je minimální proti tomu chápání.

Jiný hlas: No jo, ale když si to tak přečtete: něco rozumu nepřístupného není již považováno jen za druhé. Již jen. Nýbrž v podstatě to „již jen“ tam jsou jenom vypuštěny a tam je řečeno, že to není to druhé, ale nýbrž je to samozřejmost vyššího.

Hejdánek: Já nevím, co máte na mysli.

Jiný hlas: No takto. Když je věta a je tam řečeno, že něco rozumu nepřístupného není již jen, není to již jenom toto, tak by se očekávalo, že to ještě bude něco navíc. A tam se řekne v té další části: je to

samozřejmost vyššího.

Hejdánek: No jistě, to je právě to navíc.

Jiný hlas: Ne právě, to by tam muselo být: není to již jen jako druhé, ale ještě k tomu...

Hejdánek: To když řeknete vyšší, tak to je jasné, že to není jen, nýbrž. To vyšší je navíc. Tam myslím, co do smyslu, je to úplně splněno. Ta gramatika nemůže být rozhodující.

Jiný hlas: Je to furt nějaké divné s tím vyšším. [nesrozumitelné] Snad to tak zůstane. Není již pozorováno jen jako něco...

Hejdánek: To jest není to jen protiklad ve stejné rovině, nýbrž je to něco vyššího.

Tak považováno. A dal bych tam ne „za druhé“, ale „za to druhé“ bych tam dal.

Jiný hlas: To druhé, ano, určitě. To jsme říkali už. Teď ale Aleš si to tam nenapsal. Je to nerozumné. Za to druhé.

Hejdánek: Takže teď tady mám ten „v novějších staletích“. Ještě než začneme, je tam něco, co by bylo třeba prodiskutovat věcně? Jestli jsme tu jenom zůstávali u toho překladu.

Jiný hlas: To jsou spíš jeho komentáře. Já myslím, že proto tak jedeme dopředu, abychom se pak mohli vrátet.

Hejdánek: Vracet se vždycky můžeme, ale teď se vracíme například.

Jiný hlas: Kdy se budeme vracet? Až to přečteme celé?

Hejdánek: To jsme právě říkali, že ne, že to čteme, abychom o tom diskutovali. A nemusíme spěchat.

Já bych položil několik otázek, ale na dnešek nejsem připraven, takže se cítím sám jako dotazovaný v tom případě.

Když se mluví o té bohyni Moira, proč je tam uvedena právě ona a ne kterýkoli jiný bůh?

Jiný hlas: No ne, pozor, to je kontrastováno: ostatní bozi a Moira. A ona vlastně Moira není bohyně, nýbrž Moira je prostě ten osud, který je nad bohy, nad bohama.

Hejdánek: To jsme o tom nemluvili, tak to je vyjasněno. Čili je problematické tam to slovo bohyně dávat.

Jiný hlas: Myslím si taky.

Hejdánek: Teď tady další bude, kde Sókratés mluví o *daimoni*u?

Jiný hlas: U Xenofóna určitě několikrát, u Platóna taky, u Platóna je to určitě v obraně, v *Apologii*. A teď si nevzpomenu kde ještě. Není to v *Symposiu*?

Hejdánek: Je to tak, mně se to zdá...

Jiný hlas: Určitě v *Alkibiádovi* je rozsáhlá řeč o *daimoni*u.

Hejdánek: Ještě někdo má nějakou? Bylo by velmi snadné se podívat třeba do Novotného, tam je hned nějaký seznam, ale to jenom tak.

Pak tam je, kde mluví Platón o té duševní nemoci, o tom šílenství?

Jiný hlas: To je *Faidros*. *Faidros* a v *Protagorovi* taky, ale hlavně *Faidros*. Myslím, že hlavní zdroj je *Faidros* a *Symposion*.

Symposion zejména, tam se výslovně o tom hovoří. A i v tom *Faidru* velice.

Hejdánek: Ano, ve *Faidru*.

Jiný hlas: Určitě, dokonce opravdu hodně a podrobně.

Hejdánek: A co tam říká *die Liebenden*, no tak to je konkrétně *Symposion*.

A Aristotelés, to nevím. Kde mluví o těch *alogoi*?

Jiný hlas: Vypadá to na *Politiku*, ale to člověk tak jenom odhaduje.

Hejdánek: Čili to by si mohl někdo vzít do příště, že by se koukl, kde mluví Aristotelés o *alogoi*.

Jiný hlas: Když je to v Bonitzově indexu aristotelském, tam by to jistě bylo.

Hejdánek: To se můžeme třeba za chvíli ještě podívat. Ale to opravdu nevím. To si vůbec neuvědomuju, kde by tohle...

Jiný hlas: Mně spíš napadá, že vlastně v nějaké z etik by to mělo být, když ten kontext je takový, jak se dosahuje štěstí, tak to vlastně možná bude v *Etice Nikomachově* nebo... nevím.

Hejdánek: A zejména bych si myslel, že bychom mohli chvíli strávit na tom posledním odstavci. Mě tam

trošku dráždí – je to sice všechno stručné, ale je to myslím posazeno takovým ne zcela akceptovatelným způsobem. Nezdá se vám?

Jiný hlas: V tom o tom křesťanství?

Hejdánek: No.

Jiný hlas: To myslím, že ten text v těch uvozovkách jde dost do hloubky. To ztotožnění nebožského s prostředností, k tomu já osobně jsem vůbec nedokázal... dokonce jsem dost pochyboval i nad tím slovem prostřednost, jestli to je dobrá čeština, nebo co tam dát. Protože tomu opravdu věcně moc... já ne, že bych byl velký odborník třeba na křesťanský pojem prostřednosti, ale přece jenom jsem si to představoval asi trošku jinak, než jak je to v tom odstavci.

Hejdánek: On tam ta zjevnost toho vyššího, on si tam tímhle připravuje eventuální ústup, že? ale to, že to tak jednoznačně vykládá jako rozum a nerozum, je interpretace, která přichází zvnějšku. Takže je velmi násilné tohleto zařadit do rozumu a nerozumu, a je to poplatno renesanci a době nové, která to takhle viděla. Ale neodpovídá to věci ani sebepochopení té věci.

Jiný hlas: To si nejsem úplně jistý, jestli když člověk vzpomene na apologetické časy některých otců, tak tam se přece často vyskytuje postoj, že s rozumem filosofů na to nelze...

Hejdánek: Hele, to je úplně jinak. Tam už ve Starém zákoně a v Novém znovu je vždycky postaven nedokonalý, omezený, lidský rozum a proti tomu rozum Boží. Nikdy to není chápáno jako nerozum.

Jiný hlas: A pozdější výklad, který už možná říkal, že s *novoplatonismem* je to stříhnuté, ale mám dojem, že skutečně apologeti ještě před origenovskou syntézou ten Boží rozum netematizují.

Hejdánek: Je tematizován vždycky. Myšlenky Hospodínovy nejsou myšlení lidská. To už je ve Starém zákoně. To, co máš na mysli, vyloženě Tertullian a *credo quia absurdum*, ale to už je u Pavla začátek, kdy mluví o bláznovství. Teď jde o to, jak budeme interpretovat Pavla, jestli to míní opravdu jako bláznovství, jestli si sám myslí, že Boží moudrost se dokonává bláznovstvím tohoto světa. Jestli se to dá interpretovat tak, že to je skutečné bláznovství, anebo jen že je to moudrost za bláznovství považovaná. Já myslím, že u Pavla je to jednoznačně takhle a že toho použil trochu nefér způsobem, poněvadž na to lidi tenkrát slyšeli, zrovna byla taková iracionální vlna. Ale on sám si dal pozor, nevím, jestli by se dalo doložit, že skutečně myslel bláznovství. A pokud jde o *novoplatonství* a tak dál, tam to bylo spojeno už hodně s *gnózí*. *Gnóze* ovšem, to se nedá říct, že je proti rozumu nebo nerozumu, tam jde o vyšší typ poznání.

Jiný hlas: To se postaví jako *logos* božský...

Hejdánek: No, takže tam v tomhle...

Jiný hlas: Já jsem to *novoplatonství* uváděl v souvislosti, že jsem ho chtěl oddělit od typu apologetiky, kterou jsem měl na mysli, a připustit, že už v poměrně raném křesťanství byl Boží rozum jakožto odlišný od našeho lidského rozumu tematizovaný. Měl jsem dojem, že to je z toho ne zcela původně křesťanského, ale to je spor, na který nejsem vůbec kvalifikovaný.

Hejdánek: Byl tam jistý posun. Rozlišení mezi Božím myšlením a lidským myšlením je provedeno se vší důsledností ve Starém zákoně. Podle mě je to jeden z argumentů, protože jakási proto-reflexe už tam existuje. Bez toho to není možné. Ale to myšlení se tam pořád chápe spíš jako záměr, nikoliv jako rozum. Tématika rozumu, který by byl zbaven nebo oddělen od vůle, tam pronikala opravdu jako cizí. A bylo to ovšem zvládáno takovým způsobem, že třeba identifikace *Logu* se Spasitelem v *Janově evangeliu* je nepochybně polemikou s tímto pronikáním té koncepce. Kdysi to byla *Sofia* přes Filóna, což je věc nepraktická, kdežto tady *Logos* je interpretován jako to, co vládne. To je myšlenka nepochybně řecká, takto uplatněná, ovšem šikovně naroubovaná a nepodléhající, vybraná z polemických důvodů. Není to produkt nějaké módy, nebo naopak je to stavěno proti ní. Podle mého soudu je to v *Janově evangeliu* první doklad toho, jak se řecké filosofie používá proti tomu úpadkovému stavu momentální filosofie helénistické, která byla skeptická, taková pouhá etika a tak. Ovšem ještě jedna věc, rozdělení na Boží moudrost nebo rozum a lidský rozum bylo v první církvi, možná ještě u samotného Ježíše, chápáno jako jakási apologie bídnych. To jest to, že v evangeliích terminologická místa jednou mluví o chudých a podruhé o chudých duchem. Nepochybně to „chudých duchem“ je jakási spiritualizace dodatečná

takzvaná. Jenomže dost pochybná spiritualizace, tam se vůbec to slovo nehodí, protože *de facto* to je apologie blbých.

To se ve *Starém zákoně* nenajde. To je skutečně cosi, co tam proniklo až v tom *Novém zákoně*, a tedy nepochybně s opožděním, poněvadž – no, to by museli odborníci na to, ale já si myslím, že jestliže na jednom místě je chudých, jako „blahoslavení chudí“, a na druhém je „blahoslavení chudí duchem“, tak že rozhodně to nebylo původně chudí duchem a to se neměnilo v chudí, nýbrž naopak. Už z toho důvodu, že ve *Starém zákoně* jsou předlohy pro ty chudé a nikoliv pro chudé duchem. Jenomže samozřejmě ideologický vývoj šel tak, že to chudí se tam zdálo... tak se to pozměňovalo, jednak sociálně se to změkčovalo, a potom je tam ten dativ, to může být i instrumentál duchem, *tō pneumatī*. Ale je to spiritualizace, taky to je spiritualizace. A potom ten důvod k tomu „chudí duchem“ není podle mě apologie blbých, nebo ne vždycky, protože ten pojem těch chudých už ve *Starém zákoně* se vyvíjel a nešlo pouze o nemajetné. Jako zprvu, jako v době asi Ozeášově, ale pak později o ty chudé, co jsou vědomě chudí, schválně chudí, jako esséni a qmránovci. A tam už ta jejich chudoba je asketická chudoba, a to už není jenom chudoba sirotka a vdovy, ale jaksi duchovní.

Hejdánek: Jo, a u Ježíše to nepochybně to místo má, protože se zdůrazňuje, že když vyzval ty učedníky, všechno nechali. To nejdřív nejenom majetek, ale i rodinu, příbuzné. On sám říká, že kdo nezná rodinu, tu matka má, to jsou tihle chudí *tō pneumatī*, duchu nebo duchem.

Jiný hlas: Takže to, že se z toho dělá apologie blbých, to jsem takhle masivně viděl jenom v pravosláví.

Hejdánek: Ono nejenom, i v těch probuzeneckých tazích je to naprosto běžné.

Jiný hlas: Už jenom jako satira.

Hejdánek: Satira, jenže oni to tak nechápou. Pro nás je to satira, oni to tak berou. Když je někdo prostáček, idiot, tak se o něm říká, že je blahoslavený.

No, ale každopádně teď jsme si to trochu ujasnili. Je to tady nejenom zjednodušené, tady je to dost posunutě a nepřesně. Už z tohoto odstavce je vidět, že on si v té věci nějak neudělal jasno. Ale no tak, jeho záměr je tady krátce ukázat, jak se tam to křesťanství dostalo. No jistě, i když to tam, jak říkáš, takhle se samo křesťanství nechápalo, tak to je jeho vnějšková interpretace, ale proč by nám to mělo vadit.

Jiný hlas: No nevadí, jenom že si s tím nedal moc práce. On s těmi věcmi předtím taky moc ne, tohle je vlastně všechno úvod, to je jenom expozice, takže tam ještě nic. A kromě toho pro mě to mělo argument, pro mě to bylo právě toto: takhle interpretovat Boží moudrost a lidskou moudrost, jako že to jsou vlastně ty rozumy a nerozumy, mě předtím nikdy nenapadlo, takže pro mě to bylo velmi... že by Boží moudrost byla ta *stultitia* našeho rozumu, nerozum, to je skoro Barth.

Jiný hlas: Akorát že tam má ještě „bezrozumnost“. V českém na straně dvě má „bezrozumnost“.

Hejdánek: Jo, jak my to překládáme, to *Widersinn*? On... jo, *in Betracht dem Wert gilt das Unvernünftige*. Ano.

Jiný hlas: Jak to překládáme? Bez... bez...

Hejdánek: To je dost blbé, to jsme říkali minule, musíme to nějak odlišit. To by mělo být *vernunftlose*, bezrozumné. Jo a to *vernunftwidrig*, to tam máme protirozumné.

Jiný hlas: Ne, tady je „rozumoodporující“. Poslyšte, vy jste přeložil: „rozumoodporující“ je...

Hejdánek: Aha, no jo, tak máme ještě další termín *vernunftwidrige*. No jo, no ten si vyhraje jak malý kluk. Máte pravdu, to jsem zas já teď přehlédl, že to je obráceně. No ano, to je správně přeloženo tedy. Takže další odstavec.

Jiný hlas: Pak v následujícím odstavci je věta taková dost nejasná s tím Ebnerem. Hned ta první věta: „V novější starověké filosofii naproti tomu u Descarta a všech, kteří jej následovali...“

Hejdánek: No jo, no tam je to vyloženo z něho vybalené na nás, nám to tak dává smysl.

Jiný hlas: Ale tam je totiž... dále je tam to *philosophische Erdenken des Seins*. Takže je tam „filosofické obmyšlení“ nebo tak nějak, ale „obmyšlení“. Proč tam máš to „obmyšlení dosahující bytí“? Já jsem se pokusil vystihnout to *Erdenken*, protože „odmyšlející“ se mi zdá jako blbost. „Vymýšlející“ by bylo *ausdenken*.

Hejdánek: Ne, vymýšlet je *ausdenken*, jo, to *ausgedacht* je vymyšlený, to nemůže být. *Erdenken*, to *er-* je jako že to tím myšlením tak nějak vyvolat. Ano, takže by tam mělo být *de facto*, přesně by to mělo být „filosofické obmyšlení bytí“. To myslím, že by nebylo... a co to je „obmyšlení“, víš, co je „obmyšlení“? No, posun, ale to souvisí etymologicky. Obmyšleti – co to je obmyšleti? Kolem dokola přemýšleti. To není *erdenken*, to jdeš do centra, tohleto obmyšlení myšlenkově proniknout, to znamená, nebo tak, proniknout k tomu.

Jiný hlas: Nebo dosáhnout.

Hejdánek: No, ano taky, teda. *Erzielen*, že? *Erreichen*.

Jiný hlas: Totiž někdy to je trochu volnější *erzählen*, to tam, tam to není v tom, toto proniknutí taky.

Hejdánek: To *durchdenken*.

Jiný hlas: Totiž to *das*, ty jsi vztáhl k té myšlence? *Erdenken*. A není to to bytí, to *Seyn*? To nemůžeš... Jak může jedinec sám o sobě provádět bytí? To je v podstatě uskutečňovat, naplňovat.

Hejdánek: Ne, ne, ne, ne, ne. V žádném případě přece nemůžeme provádět bytí. No tím spíš, že ne své.

Jiný hlas: Tím, že myslí, že?

Hejdánek: Myslím, tedy jsem... No já... tak já tím, že myslím, uskutečňuju to bytí? Když myslím husu, tak nemůžu říct: „Myslím husu, tedy husa je.“

Jiný hlas: Ne, to není přece tam... on říká: „Myslím, tedy jsem,“ o sobě. Ne, ale tady je myšleno *Sein*, ne moje *Sein*. Tady nevyplývá z toho, že jde o moje *Sein*.

Hejdánek: Jak to? Co by to mělo být potom?

Jiný hlas: No, on k tomu naráží... to je jeho myšlení, uskutečňuje to bytí skrze to... o tom Descartes říkal... souhlasil, ale přece jenom se mi zdá, že ten jedinec jako uskutečňuje...

Hejdánek: Ale proč by tam bylo, že tu myšlenku uskutečňuje sám pro sebe? Rozumíš, to ten Descartes přece tam vykládá velice podrobně v asi dvaatřiceti...

Jiný hlas: Ale no, to tam není, že uskutečňuje sám pro sebe tu myšlenku. On tam říká velice podrobně...

Hejdánek: Naopak, tím, že on myslí, tak dává existenci, tak je, a to je to bytí. Tím, že myslí, tak je. A tím je i bytí. Takže tím pádem já bych se domníval, že to *das* bude k tomu bytí, které se uskutečňuje tím, že ten jedinec myslí. Co je na tom podivného? Jak by se to bytí uskutečňovalo u Descartesa, no jediné tím, že on myslí.

Jiný hlas: Ale kdepak! Aby mohl myslet, tak musí být. To se neuskutečňuje tím... No kdyby se uskutečňovalo bytí myšlením, tak by se myšlením neuskutečňovalo a neplatilo by, že když myslím, tedy jsem. Uskutečňovalo, naplňovalo... on předpokládá omyl.

Hejdánek: Takže je jasné, že když myslím, že je pták Noh, tak to neznamená, že je pták Noh, nýbrž že já jsem. Čili jde o moje bytí. A v tom případě ovšem nemůže to bytí být následkem mého přemýšlení, nýbrž předpokladem mého přemýšlení. A když se řekne „myslím, tedy jsem“, to je způsob mého uvažování, ale to není způsob, jak vzniká bytí, že nejdřív bylo myšlení a to vyprodukovalo bytí.

Jiný hlas: No, to už můžou být kritiky vzhledem k Descartovi.

Hejdánek: Ne kritiky, to je elementární věc a taky u Descartesa naprosto průhledná. Já mohu říct „myslím, tedy jsem“ jenom díky tomu, že kdybych nebyl, tak bych nemohl myslet. To je ta podstata toho argumentu. Čili ten argument stojí na předpokladu, že bytí předchází myšlení. Jinak by nevyplývalo to bytí z toho myšlení, když se to myšlení může mýlit. Když se může mýlit...

Jiný hlas: To je jedno, jestli se mýlí nebo nemýlí. Tam jde vůbec o myšlení.

Hejdánek: Je to jedno! Ale to znamená, když se může mýlit, tak bys taky mohl myslet, aniž by vzniklo bytí.

Jiný hlas: No to ne. Tím, že už je tam myšlení, tak je to bytí.

Hejdánek: Jenom protože předchází. Jenom že předchází. A kdyby nepředcházelo, tak blbé myšlení neprodukuje bytí a správné myšlení produkuje bytí. Takže by nestačilo založit bytí... myšlení samo, ať dobré či špatné, by nestačilo založit bytí. To tedy promiňte. Tam je nepochybně předpokládáno, že i když blbě myslím, tak ten fakt, že myslím, je dokladem pro to, že mému myšlení muselo předcházet mé bytí.

Jiný hlas: A myslíte si, že to tak jako u něj samotného je?

Hejdánek: Ano. No to je jeho argument! To je přesně ten jeho argument. Hleďte se, napište si to, přineste to i z *Meditací*, eventuálně i s tou formulací, jak je to v *Metodě*, a můžeme si to... koneckonců kvůli tomu to děláme.

Jiný hlas: Já bych řekl, že to je citát z Augustina.

Hejdánek: No, ale tam je to jinak. Takže to si můžeme sice srovnat, přinést to z Augustina, ale tam... to je opravdu Descartes a neopakuje to jenom. Tam je to u něho argumentace proti skepsi u Augustina.

Jiný hlas: U Descartesa ne?

Hejdánek: Tam je to metodické východisko vůbec, to není jenom jeden argument proti skepsi. Jistěže to jo, ale teda tím je... to je celá taková... Pro Augustina to je jeden z argumentů.

Jiný hlas: Dobře, takže pokud myslíte, že to *das* má být to *erdenken*, tak já, jestli mě to teda můžete trochu přiblížit, jak by se to přeložilo, co by to teda znamenalo. Je to takový myšlení, který nějakým způsobem způsobuje, že to bytí pak tu bude, když se takto myslí?

Hejdánek: No, tam to já bych nesouhlasil. Že to bytí je myšleno, a ne že tu je. Protože tam je *erdenkendes Sein*, takže ne že tu je, *daseiendes Sein*, nýbrž... prostě to je vynález – myslit bytí. A teď ještě nevíme, jestli bytí, tady furt ještě je to nejasné, *Sein* může být taky jsoucno. Ale prostě je to... to je vynález. To není samo od sebe. To bytí samo není nic, co by se vnucovalo, na co by bylo možno ukázat, že tady je nebo tamhle je. Takže to může být jenom *erdacht*.

Prostě nemůžu se k bytí dostat jinak než přes *logos*, neboli přes myšlení tady v tom případě. Takže tady je důraz na to *erdenken*, nikoli na to bytí nebo jsoucno.

Jiný hlas: No jo, dobře, ale takže se tady říká, že v tom filosofickém... jak se to říkalo, jak jste to přeložil, to *erdenken*?

Hejdánek: V nějakém filosofickém ustavení, řekněme, konstituci myšlenkové.

Jiný hlas: Ve filosofické konstituci myšlenkové má být to myšlenkové bytí, a teď jak to dál přeložit, *vollzieht* jako uskutečňuje nebo naplňuje... každý jedinec pro sebe?

Hejdánek: Každý jedinec musí pro sebe konstituovat to myšlení bytí. Musí být myšlenkově natolik aktivní, že pro sebe to *erdenkt*.

Jiný hlas: Představení jako v podstatě myšlenková konstrukce bytí, kterou provádí jedinec sám pro sebe v myšlení. To mně vůbec nedává smysl, proč by to musel provádět sám pro sebe. To říkal tenhle Apostolis?

Hejdánek: Ano, jasně. Prostě nemůže vám to nikdo sdělit. Musíte si to myšlenkově najít nebo konstituovat sám. To je smysl toho.

Jiný hlas: Ano, konstituovat to, že když myslím, tedy jsem, tedy, jak vy říkáte, že to bytí předchází tomu myšlení. Tohle se domníváte, že si každý musí provést sám, v podstatě tu skepsi, tu si musí provést sám.

Hejdánek: O té se tady nemluví, o Descartovi se mluví až potom.

Jiný hlas: Jak to? Vždyť to je u Descarta, ne?

Hejdánek: Ne, to je před ním ještě.

Jiný hlas: Ne, ne, ne, to je u Descarta, to jsou jeho následovníci, tohle.

Hejdánek: No, to jsou oni právě.

Jiný hlas: To skutečně oni.

Hejdánek: A jo, vlastně.

Jiný hlas: To myšlenkové jako ustavující nebo dostavující toho bytí, to by se mi opravdu tedy [nesrozumitelné].